

Bronnen:

- Emmer, H., *Het kruispunt tussen Zeist en De Bilt*. Bulletin Van der Poll-Stichting 1971, 64-70.
- Galis, K.W., *De boerderij de Blauwe Schorteldoek*. Bulletin Van der Poll-Stichting 1977, 21-63.
- Treur, M.K., *Gebouwd op het Fundament. Voorgeschiedenis, wording en ontwikkeling van de Gereformeerde Gemeente te Zeist*. Zeist, 1991.
- Heuvel, Jan van de, *Het Zeister Spoor I en II*, De Biltse Grift. 10e jaargang, nr. 2 en 3.
- Steenmeijer, A., *De Zeister tram. De elektrische tram Utrecht-Zeist 1909-1949*. Schoorl, 1985, 2^e druk.

Met dank aan Ellen Drees, H.G.Holsteijn en Historische Kring d'Oude School.

DE KERK DIE NOOIT GEBOUWD WERD

Hans de Groot

Is dit uitzonderlijk ? Nee, ongetwijfeld niet. In de lange historie van de kerkenbouw zal dit talloze malen zijn voorgekomen. De niet-uitgevoerde ontwerpen verdwenen doorgaans in de vergetelheid. Dit was ook het geval bij de kerk waarover ik u wil verhalen.

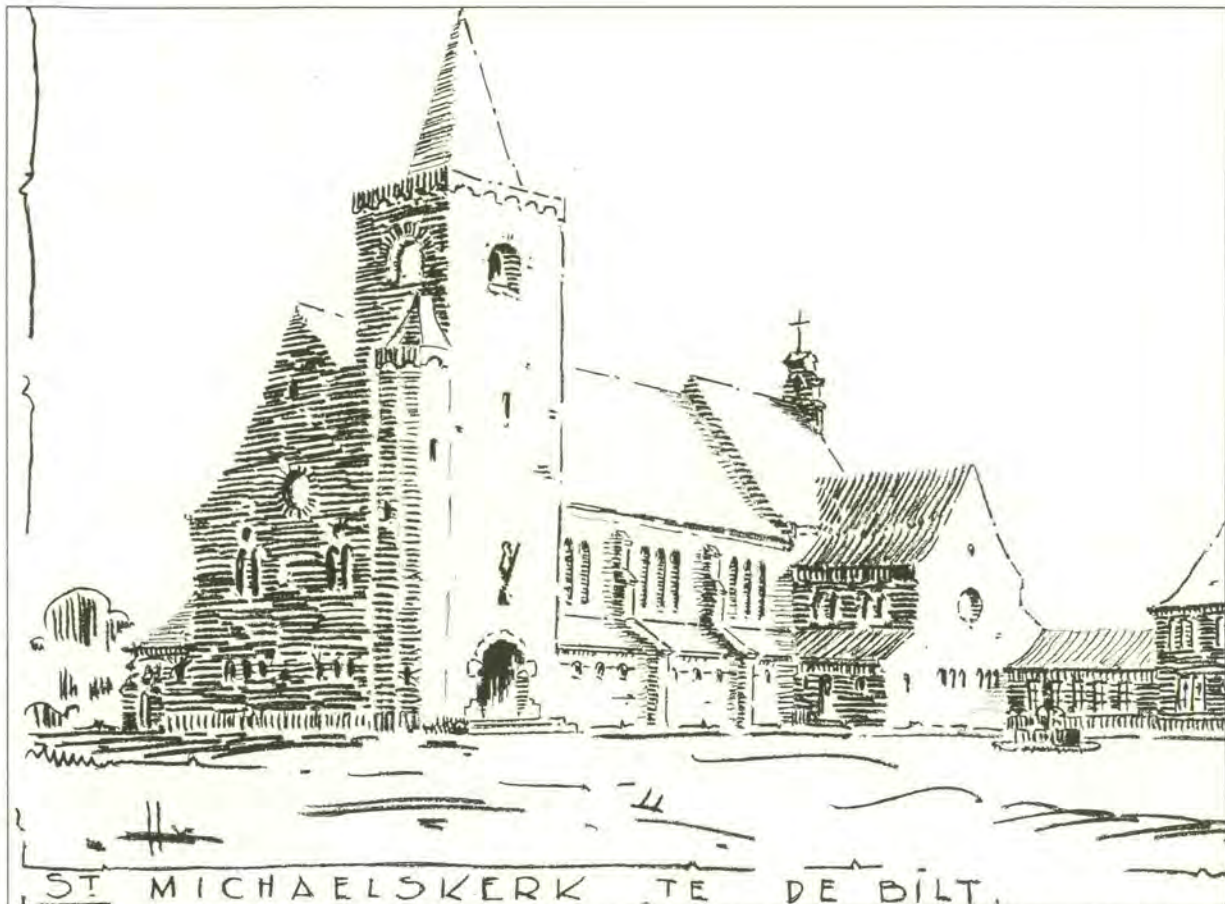
Ik was in ons gemeentearchief op speurtocht naar de bouwactiviteiten van clubhuizen voor de scoutinggroep Ben Labre. Die activiteiten vonden sinds de oprichting van deze groep in 1931 regelmatig plaats op de terreinen achter de St. Michaëlkerk en de St. Michaëlschool aan de Kerklaan. Tijdens het zoeken in de bouwdoSSIERS van de St. Michaëlkerk, viel mijn oog op een bouwtekening van een mij volslagen onbekend kerkgebouw. Onder deze tekening de tekst 'St. Michaëlskerk te De Bilt'. Het was een fors in rode baksteen uitgevoerd gebouw met een markante vierkante toren.

De geschiedenis van de St. Michaëlparochie begint in 1894. Voor die tijd moesten de Biltse katholieken naar Utrecht ter kerke. De laatste jaren voor de oprichting van de Biltse St. Michaëlparochie kerkte men in de kerk van Onze Lieve Vrouwe Ten Hemelopneming aan de Biltstraat, die in de zeventiger jaren werd gesloopt. Het initiatief tot de stichting van een nieuwe parochie in De Bilt ging uit van de pastoor van deze Utrechtse kerk, pastoor T.S. Roes, de latere deken van Utrecht. De vervol-

gens in De Bilt benoemde bouwpastoor H.M. Remmers wist met financiële steun van zijn vermogende zuster, mevrouw W. Franken-Remmers in 1894 de eerste St. Michaëlkerk aan de huidige Kerklaan tot stand te brengen. Het was een door Alfred Tepe ontworpen neogotisch kerkgebouw met aangebouwde pastorie.

De St. Michaëlparochie groeide gestaag tot een omvang die nauwelijks meer te bedienen was in dit kerkgebouw. Oplossingen als het celebreren

van steeds meer heilige missen haalden de druk tijdelijk wel wat weg. Toch werd het steeds duidelijker dat afscheid nemen van het kerkgebouw van Alfred Tepe onontkoombaar was en dat er voor de St. Michaëlparochie een nieuwe en grotere kerk zou moeten verrijzen. Tegen het einde van de jaren dertig werd contact gezocht met het architectenbureau B.J. Koldewey te Voorburg voor het ontwerp van een nieuwe kerk met pastorie. Er was echter wel een probleem. Tijdens de

bouw van de nieuwe kerk moest het bedienen van de St. Michaëlparchie wel door kunnen gaan, dus moesten de te slopen oude kerk en de pastorie blijven staan totdat de nieuwe kerk de parochianen kon ontvangen. Er moest dus een andere bouwplaats komen.

Die werd gevonden aan Park Arenberg op een terrein grenzend aan het kerkhof. Op deze plaats kon prachtig de nieuwe kerk met de daaraan gekoppelde pastorie verrijzen met de hoofdingang van de kerk uitkijkend richting Utrechtseweg. Op 29 juli 1939 werd de bouwaanvraag, ondertekend door de voorzitter van het kerkbestuur

pastoor J.L. Veeger, bij de gemeente ingediend. Het totale plan omvatte tevens de afbraak van de oude kerk aan de Kerklaan en daarna de bouw van een blok van zeven woningen aan de Kerklaan en van drie woningen aan Park Arenberg op de plaats van de afgebroken kerk en het kerkplein.

De bouwaanvraag bleek echter tegen enkele hobbels aan te lopen. Een ervan was de ligging van de nieuwe kerk ten opzichte van het kerkhof. Die was op minder dan de wettelijk voorgeschreven afstand van vijftig meter. Na consultatie van de Geneeskundig Inspecteur van de Volksgezondheid

voor Utrecht en Overijssel verleenden de Gedeputeerde Staten op basis van art. 16 van de Begraafwet op 29 augustus 1939 toestemming om toch binnen deze vijftig meter te bouwen. Op 1 november 1939 gaf de gemeente de bouwvergunning af, zij het onder enkele voorwaarden. De eerste was dat de oude kerk aan de Kerklaan uiterlijk vijf jaar na het in gebruik nemen van de nieuwe kerk aan Park Arenberg gesloopt diende te zijn. De gemeente vond „dat, zolang de bestaande R.K.Kerk aan de Kerklaan niet wordt afgebroken, het thans aangevraagde kerkgebouw aan het Park

Arenberg in verband met de omgeving aanstoot kan geven". Het kerkbestuur had namelijk bij de bouwaanvraag toestemming gevraagd het te slopen oude kerkgebouw nog enige tijd te mogen gebruiken voor andere doeleinden.

De tweede voorwaarde had te maken met de zogenaamde Kringenwet. Hierin waren bepalingen opgenomen voor de bebouwing binnen een bepaalde kring rond militaire versterkingen.

De bouwlocatie van de nieuwe kerk raakte vermoedelijk de kring rond het Werk Griftensteyn aan de Utrechtseweg. De restanten van deze versterking kunt u nog vinden in de directe omgeving van de Autosloperij Stomphorst, Utrechtseweg 352. Om binnen zo'n kring te mogen bouwen moest toestemming worden verleend door 'den

Commandant der Vesting Holland'.

Op 25 april 1940 schrijft het kerkbestuur aan de gemeente: „De Commandant van de Vesting Holland heeft bij schrijven van 30 november 1939, Sectie V, No.708A aan ons bestuur meegedeeld, *dat de bouw van de kerk de belangen van de landsverdediging in zoodanige mate zouden aantasten, dat ik tot mijn leedwezen geen ontheffing kan verleenen als bedoeld in art. 5 van mijn bekendmaking No. 1 van 9 september 1939*”.

In dezelfde brief verzoekt het kerkbestuur de gemeente om verlenging van de geldigheidsduur van de bouwvergunning tot een halfjaar nadat de bepalingen van de Bekendmaking No. 1 van 9 september 1939 zullen zijn ingetrokken.

De kerkbouw moest dus worden uitgesteld. Maar

'hoop doet leven'. Vanaf 28 oktober 1940 werd de gemeente consequent elk halfjaar verzocht de bouwvergunning opnieuw met een halfjaar te verlengen. Op 2 november 1945 komt het laatste verzoek. Dan wordt het stil. Pas acht jaar later begint de bouwvergunningsprocedure opnieuw te lopen, doch nu voor het huidige kerkgebouw aan de Kerklaan.

Bronnen:

- Brugman, Drs J.C., *Bezet en verzet: De Bilt en Bilthoven in oorlogstijd*. Bilthoven. 1993. ISBN 9006008-1
- Groot, Hans de, *Waakt en Bidt* in tijdschrift *De Biltse Grift*, 11^e jaargang nr 3, 2002
- Heijden, Jan van der, *De oude Michaëlkerk in de Biltse en Bilthovense Courant*, 21/7 1994
- Gemeentearchief De Bilt, dossiers. Bouwaanvragen arch. 1.733.21

